

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

Tractatus IX. De Promissione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

TRACTATUS NONVS DE PROMISSIONE

CAPUT I.

Quid sit Promissio?

Per ea loquimur, quando est liberalis, gratuita; si enim est onerosa, id est sub aliquo onere praestando à Promissario, jam proprie pertinet ad contractus, sive nominatos, sive innominatos, Emptionem, Venditionem, Locationem, &c. de quibus suo dictum est loco.

2. De eadem item loquimur, ut est promissio, non vero, ut merum propositum, quod pollicitationem etiam nonnulli appellant. Propositum enim, sive consistat in actu solius intellectus, sive solius voluntatis, sive utriusque, sive etiam in vocibus externis, quibus voluntas interna significatur, de quibus

2 Turr. d. 64. de Iust. dub. 19. Suar. T. 2. de Relig. l. 1. de Voto c. 2. 3. bi in ipsius utilitatem, seu obsequium à Promittente.
in opusc. 4. de libert. Divin. d. 2. sec. 2. à 3. Sic autem describitur Promissio liberalis, seu gratuita, de qua praesens est disputatio. qu. T. 4. in Est affirmatio, & enunciatio (utique deliberata, 3. p. d. 6. de & spontanea) alicujus rei possibilis, & licite in futurum faciendae ab aliquo insinuata, & ab eo Delugo d. 23. de Iust. litatem, seu obsequium faciendae res est. nu. 2.
b. Vasq. l. c. 4. Hæc Descriptio affertur à Vasq. b. sed addita à nobis una voce. Ipse enim dicit (alteri insinuata) nos vero addimus (& alteri data)

cujus additionis ratio est, quia posset insinuari, seu ostendi propositum alicui, nec tamen inde ullam promissionis obligationem nasci. Ut, si tibi ostendam, me velle cras tuum comitem fore in via, & nil addam præterea, quod id me facturum promittam, tunc enim solum ostendo, me esse in ea voluntate, non propterea significo promissionem ullam tibi à me dari, ex vi cujus tu meum comitatum cras expectes, sed, si expectes, expectabis ex vi meae constantiae, qua non soleo mea proposita mutare, non vero ex vi promissionis. Et lane sic videtur se gessisse Sanctus Petrus, ut notat Delugo, e quando enunciavit. *Etiamsi oportet me mori tecum, non te negabo.* Nec enim sic aliquid Christo Domino promissit, seu vovit, sed solum ostendit, praesentem voluntatem suam. Sic etiam, qui Deo dicit, se nolle amplius peccare, non promittit, sed solum suam praesentem voluntatem ostendit. Dicimus igitur Promissionem esse enunciationem, & ostensionem voluntatis alteri, & insinuatam, & datam, nam sic non solum explicatur ostensio voluntatis, sed etiam explicatur fides, quæ datur Promissario.

5. Ut autem tota de promissione tractatio ordinatim absolvarur notentur singula prædictæ Descriptionis verba, & in modum sequentem explicentur.

Adverte autem, quia liberalis Donatio in futurum ante rei traditionem nihil aliud verè est, nisi promissio donandi, ideo non pauca ex dicendis hic competere etiam ejusmodi Donationi in futurum: nam cæterum de liberali Donatione de præsentis suis mox erit agendi locus in particulari tractatione de Donatione.

CAPUT II.

De illis verbis.

Est affirmatio, & Enunciatio.

1. Promissio non dicit solam affirmationem, hoc est actum, quo homo affirmet se aliquid facturum, hoc est merum propositum ore declaratum, ut jam modo dictum est, sed addere debet enunciationem factam alteri, qua scilicet idem propositum Promissario intimetur; proprie enim enunciare est alteri rem aliquam nunciare. Actus igitur internus, etiam quo quis vult promittere, non erit promissio, qui, ut sic potius est inchoatio quædam promissionis, quam promissio. Unde ejusmodi tuum internum propositum non obligabit te ad rem sic initiative promissam adimplendam, non obligabit, inquam, ut promissio, quia

1. de ver. promissio non est, & ita docet Sanchez, a. 1. de ver. d. 3. & ex aliis principiis Delugo, l. quibus adde Baunium, & quicquid in oppositum inclinet Molina, d. qui propendet ad dicendum, validam esse ejusmodi promissionem ex jure naturali, Tur. t. 2. quamvis possit ex jure positivo re- 37. theol. vocari a promittente, quandocumque is moral. 2. voluerit.

2. Dixi (ut promissio) nam, an tunc ad sit aliqua obligatio, ne homo videatur levis corde, & inconstans deserendo propositum prudentet conceptum, alibi explicuimus.

Promissio externa sine animo promittendi.

3. Quod si, contra, sit externa enunciatio, seu promissio solum externe prolata, alterique sub fide solum ore tenus intimata, sed sine animo, & voluntate promittendi, erit ne vera promissio, & quidem obligans, ut promissio?

4. Respondeo, me alibi f docuisse, non esse veram promissionem, & consequenter non afferre obligationem veræ promissionis. Ratio principalior fuit, quia non est verus contractus sine animo contrahendi, ergo neque vera promissio sine animo promittendi. Solum monui, quamvis tunc non afferatur obligatio aliqua ex vi veræ promissionis; tamen

sæpè afferri ob damnum, quod fortè sequitur Promissario ob deceptionem, & cætera.

5. Sed quid? Ejusmodi sola exterior promissio parit ne obligationem aliquam exequendi rem promissam, si non ex vi veræ promissionis, & propriæ, tamen ex vi promissionis improprie?

Respondeo. Certum est, quando dicit externe: *Hoc v. g. faciam cras*, te debere sentire, sicut pronuncias, secus committes mendacium contra virtutem Veracitatis. Verum id non pertinet ad promissionem; hæc enim respicit rem in futurum faciendam, sed ad conformitatem orationis cum mente, quæ tota potest adesse de præsentis, etiam si deinde rem ita enunciata non exequaris. Dum enim affirmas. Ego cras hoc præstabo, ut verum affirmes, satis est, si ejusmodi dictum sit conforme tuæ menti intendenti id exequi cras, quamvis cras deinde, mutato animo, non exequaris, neque enim ad virtutem Veracitatis pertinet, ut animum non mutet; hoc enim pertinet ad Constantiam, sed solum, ut ita loquaris, sicuti in mente habes.

6. Difficultas igitur potest esse, si consideremus eandem prædictam virtutem Fidelitatis, quæ certe respicit futurum, & ad quam pertinet observare veram promissionem; inquirere enim possumus, An, sicuti certo ad Fidelitatem pertinet, observate veram promissionem vero animo factam, sic etiam ad Fidelitatem pertineat, observate hanc fictam, solumque externam promissionem? Si v. gr. promittam sine ullo animo promittendi equum tibi cras donaturum, obligabit ne me Fidelitas ad promissionem hanc fictam adimplendam?

7. Respondeo, ex dictis num. quarto, videtur negandum, quia, ubi nulla promissio est, ut hic, nulla erit obligatio. Verum nos ibi signatè diximus nullam adesse obligationem ex vi veræ promissionis, sed nunc difficultas est, an nihilominus adsit obligatio ex vi externæ, quamvis non veræ promissionis, obligationem, inquam, quam inducat eadem virtus Fidelitatis?

8. Dico, Fidelitatis virtutem obligare (sub Mortali ne, an Veniali dicam g postea) *Inf. n. 11.* sic fictè promittentem ad dictam promissionem observandam. Ita h Delugo cum aliis. *Pont. & Turrian.* Ratio est, quia hanc promissionem solum *exterior-*

externam respicere, & regere debet Fidelitas. Ad Fidelitatem enim spectat, non solum ordinare hominem in veris, perfectisque promissionibus, quæ constantur ex externo, & interno actu, verum etiam, quæ solum continent externum.

Quemadmodum enim Veracitas inclinatur ad confirmanda externa verba cum animo interno, sic Fidelitas, quæ est valde affinis Veracitati, tendit ad confirmandas promissiones, etiam solum externas, cum executione in futurum ponenda; siquidem ad Fidelitatem pertinet, vetare, ne decipiatur proximus in recipiendis promissionibus: at hic deciperetur, etiam, quando promissio est solum facta exterius. Nè decipiatur, inquam, non ex vero jure, quod sit in ipso Promissario (tunc enim esset obligatio ex vera promissione) sed ex obligatione, seu debito, quod habet promittens, ne in suis dictis abroget sibi fidem, illam non servando, & ne sic impediat commercia humana, decipiendo proximum, quod totum videtur à virtute Fidelitatis esse regendum.

9. Obvicies: ergo eodem modo, si quis se obligaret, solum verbis externis, ad faciendum aliquid, vel solum verbis externis, voveret aliquid Deo, obligaretur ex vi Justitiæ, vel ex Religione illa observare: quod tamen a alibi negavimus, quia sine vero animo se obligandi, seu vovendi, nulla est obligatio, nullum votum.

a Lib. 3 in
Decal. c.
12. §. 1. n. 3
agendo de
Voto.

Respondeo, negando hanc consequentiam, nam, ad obligationem Justitiæ fundandam, requiritur, ut transferatur Jus Justitiæ in alium, quod Jus, cum sit potestas, quam quis habet disponendi, ut libet, de rebus suis, non potest transferri sine ipsius voluntate. Si igitur sine animo obligandi dicas solum verbis, te obligare, non habes animum transferendi Jus in alium, ergo non transfers Jus, & consequenter non surgit obligatio Justitiæ. Rursus, ad Votum firmandum requiritur, ut Deus acceptet, seu acceptare existimetur, quod per Votum promittitur: at, quando tu Voto solo externo sine animo vovendi promittis, Deus videt tuum hunc actum non promittendi. Ergo non potest acceptare promissionem, quam nullam esse videt, nec potest ejus impletionem rationabiliter à te expectare. Quare Votum istud tuum nullam

asseret obligationem Voti. At in casu tuæ promissionis, quamvis solum externe homini facta, homo, qui cor tuum non videt, merito, & rationabiliter à te fidem datam expectat, immo exposcit: ergo merito virtus Fidelitatis te in hoc dirigere debet, ut scilicet promissum, etiam tunc, serves. Hæc breviter pro curiosis dicta sufficiant: nam ceterum l. c. latius profequitur Delugo.

CAPUT III.

De illis Verbis.

Vtique libera.

1. **I**D commune esse omnibus contractibus, quia omnes voluntarii esse debent, mentione potius indiget, quam probatione. Nam propterea contractus furiosi, amentis, ebrii, dum tamen in amentia, affectione sunt, invalidus est. Quod si Fabianus b Papa dicit, neque furiosum, neque furiosam contrahere matrimonium posse, sed, si contractum fuit, non esse separandos, intelligitur, si contractus fuit, dum non erant in affectione furoris, nam eo deinde superveniente, non propterea desinunt veri esse conjuges.

2. His jam certis suppositis, solum hic quaerimus, an semiplena deliberatio sufficiat ad inducendam obligationem promissionis, sive sub mortali, sive sub veniali?

3. Dico, nequaquam sufficere, sive res promissa sit gravis, sive levis, sed semper esse necessariam deliberationem plenam, quæ est illa, quæ requiritur ad mortaliter peccandum. Ratio est, quia homo ad certam obligationem sibi inducendam, sive sub mortali, sive sub veniali, debet, ut homo, illam sibi inducere, At operans per semiplenam deliberationem non ut homo, sed ut semihomo, ut ita loquar, operatur, ergo, & cæc.

Confirmatur Primo, quia, sicuti per promissionem absolute se quis sub Fidelitate obligat ad hanc rem v. gr. donandam, ita absoluta debet esse deliberatio, qua rem illam à se abdicat.

Confirmatur Secundo, quia, sicuti ex communi sententia Legislator non potest imponere alteri legem quomodocunque obligantem, nisi perfecte deliberans, ita nec ipse ho-

mo

CAPUT IV.

De illo verbo Descriptionis.

Spontanea.

1. Hoc etiam est commune omnibus contractibus. Quoniam vero id potest deficere in casu nostro, quando Promissio extorquetur metu, dolo, vel ignorantia, seu errore, & car. ideo hæc sunt breviter percurrenda.

Promissio Violenta, Meticulosa, Fraudulenta.

2. Promissio igitur per vim, vel per metum, vel ex fraude extorta, nulla est. Unde tu sic, animo repugnante, promittens, non obligaris facere, vel dare, quod promittis, nec Promissarius exigendi Jus ullum acquirit. Ratio autem est, quia tibi sic promittenti injuria fit, unde Jus ullum, orti non potest in alio.

3. Si metus fuit levis, idem aliqui affirmant, aliqui vero negant. Cum his posterioribus ego sentio, quia, dum metus est levis, in facile à te vinci potest (secus levis non esset) si non vincis, tibi imputatur, non alteri, metum inferenti. Dixi tamen alibi sententiam affirmantem esse probabilem. *g l. 1. in Dec. c. 2. §.*

4. Hinc sequitur, promissionem factam Parenti à Filio, Viro ab Uxore, Principi à Vassallo, Latroni à Viatore, propter metum gravem ibidem à nobis explicatum, sine quo facta non fuisset promissio, non inducere obligationem.

5. Quid, si Promissioni huic addatur Juramentum?

Respondeo, quando, quod promittitur, potest sine peccato adimpleri, inducit obligationem, non ex vi promissionis, quam nullam esse jam vidimus, sed ex vi Reverentiæ Deo debitæ ex virtute Religionis, De qua fuse diximus alibi *h l. 3. in Dec. c. 3. §. 5. n. 6.*

Promissio ex errore.

6. Error dupliciter potest in re nostra intervenire. Primo, in ipsa promissione. Secundo, in re promissa.

Quoad

mo sibi ipsi. Hanc sententiam, ut communem sequitur Molina, & alique, quos adi, ut aliquas objectiones solutas ibidem legas. Illud autem hic notant Doctores iidem, in homine sanæ mentis, quando aliquid promittit ex calore, sive iracundiæ, sive affectionis, sive similis passionis raro non adesse plenam deliberationem, quia rarissime tanta esse soleat mensuris perturbatio, ut non sufficienter voluta sint, quæ tunc fiunt; secus homicidia, furta, fornicationes nimis facile (cum soleant in fervore passionis fieri) à peccato mortali excusarentur.

Promissio dubie libera.

7. Sed quid, si ve. e. omnibus expensis, dubitetur, an adfuerit plena deliberatio, quod quidem aliquando posset evenire in promittente, qui sit mentis sanæ, sæpius autem in amente habente lucida intervalla vel in amente circa aliquam materiam, non vero circa omnem, & in puero existenti intra confinia temporis acquirendi perfectum usum rationis, &c.

Respondeo. Si certus es, quod promiseris, sed dubitas, an perfectè deliberatè promiseris, Sanchez b te obligat ad exequendum, quod promissisti, & idem esse, ait, si sic vovisti. Ratio est, inquit, quia possidet tunc promissio, de qua certus es. Verum, sive sis certus, quod ore promiseris, sive sis dubius, si tamen dubitas, an perfectè deliberatè promiseris, puta, an promiseris, dum es extra perfectam deliberationem, te probabiliter non obligat. Castrop. *stropol. c.* Ratio est, quia, si dubitatur de perfecta deliberatione, non est certum, adesse promissionem, de cujus essentia est, esse à plena rationis advertentia. Quare tunc prava lebit tua libertas, quæ certa est. Hanc ego sententiam alibi *d* securus sum, ubi dixi etiam, quid sentiendum de Professione Religiosa. De Matrimonio autem dixi in Tractatu *f* de eodem.

**

Tamburinus de Sacramenta.

Quoad prius, si quis promittat nesciens, quid sit promissio, vel nesciens, in promissione adesse obligationem exhibendi rem promissam, ad nihil obligatur, quia, propter dictam ignorantiam, non potest quis habere voluntatem fidem dandi, seque obligandi; Voluntas enim non fertur in incognitum.

7. Quod si promittens intendat facere, quod alii faciunt; sanè obligabitur, quia jam alii obligantur, unde sic ipse tacite obligationi consentit. Lege Bonacinam & alios citantem.

*a Bonac. d.
3. de contr.
q. 12. pu. 1.
n. 9.*

8. Quoad posterius, id est, quando error contingit in re promissa, sic distingue. Si quis erret Primo, circa substantiam rei promissæ, seu (quod in idem recidit) circa qualitatem tantum momenti, ut redundant in ipsam rem promissam, vel Secundo, circa finem, seu causam principalem promissionis, quam appellare solemus motivam, ad nihil teneretur. Exemplum prioris: Promisi dare tibi hæc laminam auream, quam deinde invenio, esse auream. Promisi dare hoc mancipium, quod deinde invenio habere conditionem quandam magni momenti v. gr. esse meum consanguineum. Promisi dare equum hunc, quem deinde invenio, non esse meum. Exemplum posterioris. Promisi tibi centum, quia puto, te esse pauperem, unde tota causa promittendi fuit paupertas, tu vero es dives. Promitto commodare tibi equum, quia puto, te iturum ad venandum, unde tota causa promissionis fuit tua venatio, tu vero Domi sedes. Promitto mea holoserica aulæa, quia puto, te festum talis Sancti in Ecclesia celebraturum, unde tota causa, ut suppono, fuit pietas in illum Sanctum, tu vero vis ad Nuptias celebrandas illis uti. Dico, in his casibus non adesse obligationem servandi, quod promissum fuit. Ratio, quando intervenit error in substantia, est, quia non potest esse actus voluntatis me obligans, nisi circa rem, quam cognosco; voluntas enim est potentia cæca indigens ad suum actum eliciendum manu ductione Intellectus cognoscentis. Si ergo substantiam rei promissæ non cognosco, ad illam tibi donandam, me obligare non potero. Ratio, quando intervenit error circa causam motivam, est, quia Promissor non intendit se obligare, nisi ex causa, qua ipse efficaciter moveatur: hæc ergo totaliter cessante, cessat effectus, qui totus pendet ab illa causa.

9. Si autem error fuit, Primo, in qualitate rei promissæ, quæ qualitas non sit tanta, ut error circa ipsam redundet in ipsam substantiam; vel, Secundo, fuit in causa minus principali, quam impulsivam solemus appellare, quæ scilicet non est tanti momenti apud promittentem, ut error circa ipsam faciat notabilem mutationem in ejus voluntate, valida erit, & obligans promissio.

Exemplum prioris: Promitto tibi hanc laminam, quam puto esse aurum commune, deinde invenio, illud esse aliquantulum majoris perfectionis. Promitto tibi hunc equum, quem puto esse octo v. gr. annorum, deinde invenio esse annorum septem, vel novem, &c. Exemplum posterioris. Promitto tibi centum, quia puto, te esse pauperem, deinde invenio, te esse aliquanto minus pauperem, quam ego credideram. Promitto tibi equum, quia puto, te iturum ad tuum prædium, deinde invenio, te iturum ad prædium tui amici æquè, vel plusculum distans a tuo, &c. Dico, in his, & similibus casibus te obligari ad servandum, quod promissisti. Ratio est, quia error non est tantus, ut voluntas non fuerit mota ad promittendum, licet aliquanto difficilius, &c.

10. Scio, esse sæpissimè arduum, cognoscere, quando tantus est error, ut faciat, vel non faciat ejusmodi effectus. Verum id ego distinctè expli cui satis alibi. *b*

11. Denique non est hic prætermittendum notabile discrimen inter dolum, & errorem. Nam, si error fuit in qualitate non redundante in substantiam, vel causam finalem, valida est promissio, ut dictum est. Verum id non est in dolo, nam si dolus, sive à Promissario proveniens, sive à quocunque tertio fuit in sola qualitate, quamvis non redundante, nec in substantiam, nec in finem, promissio semper erit invalida, & nihil obligans, ut rectè notat Turtianus. Ratio esse debet, quia in casu ejusmodi doli, Promissarius acquirere Jus expectandi promissum ex injuria, quæ promittenti fit per dolum, quod esse non posse, diximus numero secundo, quæ certè injuria non est in errore.

CAPUT V.

De illis verbis.

Alicujus rei possibilis. Et licita in futurum faciendâ.

1. **R**em debere esse possibilem, & licitam, quia rei impossibilis nulla potest esse promissio, & ad rem illicitam, hoc est ad peccatum, nemo se obligare potest, hic potius utpote certum supponimus, quam inquirimus. Id, quod a deo verum est, ut etiam in promissione, seu contractu oneroso, si quid tibi promisi pro opere turpi, obliger rescindente ejusmodi contractum, ut fuse alibi a dictum est.

In hac autem vera, & certa doctrina, quatuor adhuc sunt quaestiones dissolvendae.

Res promissa partim possibilis, vel licita, partim non item.

2. Inquires enim Primo. Quænam obligatio nascatur, si res partim sit possibilis, vel licita, partim vero impossibilis, vel illicita. Ut si quis tibi promitteret ire Romam ad salutandam amaram tuam, & ad exigendum tua credita, quæ Romæ legitime habes?

3. Respondeo. Si res promissa sit dividua, & non promissa fuerit indivisibiliter per modum unius cum alia, obligabit promissio, quoad partem possibilem, vel licitam, ex regula Juris *Vtile per inutile non vitiatur*. Si vero sit individua, quæ scilicet separari non potest, vel quamvis separari in se possit, illam indivisibiliter, & per modum unius promissisti, non obligaberis, quia tunc totum, ut sic, impossibile, vel malum est, cum malum ex quocunque defectu sit, bonum vero ex integra causa. De his autem latè a nobis dictum est, cum egimus de Voto, ubi advertimus, nec obligare ejusmodi promissionem rei impossibilis, vel illicitæ, etiamsi additum fuerit juramentum, quia juramentum non est vinculum iniquitatis, & ad impossibile nemo tenetur.

4. Hinc, si promittas aureos v. g. centum, & promissio ejusmodi sit respectu tui impossibilis, vel prodiga, unde illicita, quoad omnes centum, sed possibilis, vel licita quoad

partem v. g. quoad quinquaginta, certum sit, si indivisibiliter promissisti, non valere tuam promissionem, etiam si illam juraveris, idque propter rationem modo dictam. At si divisibiliter, *b* valebit sanè quoad partem licitam, *b Bonac.* vel possibilem, quia tunc, ut diximus, maxime *d. 3. de* me valet illud *Vtile per inutile non vitiatur. contr. q.* Quando cum expensis meis exequi cœpi promissionem turpem an, si me pœniteat, possim *n. 16.* petere illas expensas vide, apud Vincentium Tancredi *1. 2. quæst. moral. tr. 5. qu. 6.*

Promissio præcise à Divisibilitate, & Indivisibilitate.

6. Hæc sunt ex dictis clara. Sed difficultas hac in re est, An, quando quis nihil cogitando de ejusmodi divisibilitate, vel indivisibilitate promittat v. gr. summam prodigam, an, inquam, valeat tunc promissio pro parte non prodiga?

6. De hac difficultate alibi *c* sic dixi *Quantum* agit de pecunia, regulariter promittitur *Dec. c. 15.* divisibiliter, quia pecunia ex se apta est *div. §. 5. n. 2.* di. Unde, si contrarium non constet, judicatur promissio facta juxta ipsius naturam, id est divisibiliter, & idem etiam docui, *d* si addatur juramentum promissioni prodigæ. *d Lib. 3. in Decal. c. 3.*

7. Hoc autem, quod dixi de pecunia, dicatur de aliis rebus, quæ similiter ex se dividi solent, ut, si promitteres centum boves, centum oves, prædium tot jugerum, &c. Nam divisibiliter quis præsumitur promittere ea, quæ apta sunt dividi, multo magis, quæ dividi communiter solent. *§. 5. à nu. 39.*

At vero, quando agit de rebus, quæ dividi aptæ non sunt, vel certè dividi non solent, indivisibiliter (nisi contrarium expresse constet) promittuntur, adeoque integræ debentur. Quis enim non videt totam vestem integram, integrum torquem, integram ovem etiam cum lana, quam ea habet, debere te donare, si hanc vestem, torquem hunc, ovem hanc absolute promissisti?

Promissio rei impeditiva majoris boni, vel rei indifferentis.

8. Inquires Secundo. An promissio facta homini, si sit impeditiva majoris boni, sit valida, & obliget?

Respondeo affirmativè. Neque dicas, *Oooo 2* *Vorum*

Votum factum Deo, quod nihil aliud est; nisi promissio; quæ Deo fit, non obligat in simili casu, ergo neque promissio facta homini. Ne id dicas, inquam, nam neganda est consequentia propter manifestam disparitatem, quam alibi aarrulimus, Deo enim placere non potest id, quod impedit majus bonum (quod tamen qua ratione intelligatur ibidem explicuimus) nam propterea Deus ejusmodi votum impediens majus bonum non acceptat, undè consequenter fit, ut nulla ab eo voto obligatio inducatur. At homini placet, gratumque est illud, quod tu ipsi promittis, quamvis impeditivum sit majoris boni, dummodo res promissa non sit peccaminosa, vel contra Divina & Confilia. Quare non mirum est, si tu sic promittens obligaris ad rem promissam, adimplendam.

a L. 3. in Dec. c. 3. §. 2. nu. 1. c. 2. i.

b Lex ibid. c. 3. §. 3. n. præsertim §. c. 10.

c L. c. 7. §. 3. nu. 2.

9. Atque hic duo alia discrimina disce, inter promissionem factam homini, & promissionem factam Deo, quod proprie est Votum. Nam facta Deo debet esse de re positivè licita, & bona, nec sufficit, esse indifferentem, quia Deus non acceptat tanquam rem sibi gratam illud, quod non pertinet ad bonum salutaris, & Dei cultum, ut ibidem c. dixi. At facta homini valet, etiam si sit indifferens, dummodo, ut dictum est, non sit peccaminosa, quia homo acceptat rem indifferentem, tanquam sibi gratam.

10. Secundo, promissio facta Deo potest ab habente ejusmodi potestatem per commutationem mutari, vel tolli per dispensationem. A facta homini, & ab ipso acceptata, nec mutari, nec tolli potest, nisi ipso, cui facta est, consentiente.

Promissio de facto alieno.

11. Inquires Tertio. Si promissi alicui factum alienum, ad quid obliget?

Respondeo. Triplici modo id esse potest. Primo, sic absolute: Promitto tibi Titio, quod Cajus ibit Romam v. g. ad tua negotia peragenda. Secundo, sic: Promitto tibi, me curaturum, ut Cajus Romam eat. Tertio, sic: Promitto, Cajum Romam iturum, quod si non eat, ego fidejubeo pro ipso.

2. Profecto in secundo casu, me obligari ad curandum Cajii profectionem, non est dubium. In tertio itè casu, me teneri ad id, quod

fidejussi, nec esse dubium potest. Dubium igitur in primo casu versatur. In quo non apparet, an promissum fuerit ipsum factum alienum, an vero procuratio, ut illud ab alio ponatur.

1. Equidem ex d' alibi dictis hanc regulam d' Lib. 1. in effectum esse possum. Quoties promittit quis alienum factum, interpretandum est, promissionem fuisse ad præstanda (quantum quis potest) ea, quæ ad executionem conducunt, hoc est, ad curandum ve è, & diligenter, ut fiat ab alio id, quod quis promittit. Ratio regulæ est, quia, qui factum ab aliena voluntate dependens promittit, nisi amens sit, id censetur promittere, quod à se dependet, id est curaturum, ut alter factum illud exequatur. Excipe, nisi expressè, non: si factum alienum promiserit cum positiva exclusionè suæ procuratoris; tunc enim is, ex una parte, amentia: notam incurrit, at ex alia, ad nihil tenebitur, quia: illius promissio alterum arctare ad nihil potest.

14. Quid si sit dubium, an id expresserit?

Respondeo, tunc sanè ad prædictam obligationem obligabitur, quia non possumus hunc liberare, quasi melior sit conditio suæ libertatis, nam eam vincit voluntaria promissio, quæ cum sit de facto alieno, semper imbibit, ut dictum est obligationem procurandi, & quidem si adest juramentum, sub mortali, ex se. Si vero sit sine juramento, & sit mera promissio gratuita, sub ea culpa, quamox dicemus. Atque hæc in foro conscientia: in foro autem externo, aliud est dicendum in Jure Civili, aliud in Canonico: Judex enim Ecclesiasticus, sive in materia Canonica, ut notant passim Doctores, sive (ut ego putaverim propter paritatem rationis) in quacunque materia, cujus judicium pertinet ad Judicem Ecclesiasticum, Judex, inquam, Ecclesiasticus condemnabit eum, qui absolute promittit factum alienum, ad prædictam procuratoriam, quia ad Judicem Ecclesiasticum pertinet omnem culpam, quantum potest, impedire; culpa autem est, non servare id, quod implicite involuit promissio.

15. At vero Judex Civilis ad nihil condemnabit eum, qui absolute factum alienum promittit, quia Judex Sæcularis fortasse præsumit, illum sic voluisse jocari, vel quid simile. Excipe tamen septem casus, in quibus Judex idem, quamvis non Ecclesia-

Ecclesiasticus, promittentem de facto alieno condemnat.

I. Quando quis promittit aliquid, quod à suo hæredè faciendum sit.

II. Quando quis promittit aliquid in Judicio, ut quod alius ad Judicium se sit.

III. Quando promittit quis, rem pupilli incolumem ab alio esse servandam.

IV. Quando promittit quis, aliquid præstandum à suo servo, vel filio, quos cogere potest.

V. Quando promittit quis Matrimonium alienum.

VI. Quando quis factum alienum promittens, promissionem juramento confirmat.

VII. Quando quis alienum factum ita promittit, ut adjiciat pœnam aliquam se substitutum, sè v. gr. centum aureos solitutum, si illud non fiet.

Et quidem in primis tribus casibus ex dictis Judex Civilis condemnabit sic promittentes ad interesse Promissario forte secuto. In aliis tribus saltem ad procurandum, ut factum fiat. In septimo ad solvendam ipsam pœnam. Hæc exactius tractata vide apud

Sanchez, & aliosque.

Sanchez, & aliosque. 16 Sed quid, si in hoc septimo eventu promittens diligenter curavit, ut ille alter promissum servaret; adhuc ne obligabitur ad prædictam pœnam?

Respondeo, probabilius esse, non obligari, idque in utroque foro, quia, qui promittit sub aliqua pœna, implicite intelligit, si culpam ea pœna dignam committat. Neque enim promittitur solvi pœna, nisi juxta ejus naturam, quæ semper culpam debet supponere. Ita Sanchez b cum multis.

Promissio de re aliena.

17. Inquires Quarto. Quandoquidem diximus de promissione alieni facti, quid sentiendum de promissione alienæ rei? Si v. gr. promitto tibi librum, qui non est meus, ad quid teneor, cum resevero librum non esse meum?

Respondeo, esse distinguendum. Si promissisti liberaliter hunc numero librum alienum, hunc numero equum, &c. te ad nihil condemno, cum reseveris tuum non

esse, quia in Donationibus liberalibus nemo præsumitur, se obligare ad alterum tantum, quod Juristæ dicunt ad evectioem. At, si eadem liberalitate promissisti librum in genere, equum in genere, &c. certè obligaberis sub ea culpa, quam dicemus infra, afferri à promissione liberali, quia eo modo promittendi, rem, quam habere poteras, atque adeò de tuis bonis promissisti. Ita Molina. c

18. Quid si promitto librum, quem scio, non esse meum? *c Molin. d. 252. n. 6.*

Respondeo. Nimis est manifestum, nullam esse promissionem tuam, quia de aliena re disponere non vales. Te tamen non effugere notam Deceptoris, atque, si sic sis causa alicujus damni, te illud resarcire necessario debere, nimis etiam manifestum est.

CAPUT VI.

De illo Verbo.

Ab aliquo (& illo) Alteri.

1. Hæc verba exposcerent, ut hic enumerarentur ii, quibus promitti, & ii, qui promittere possunt, qui sanè sunt iidem, qui possunt donare, iidemque, quibus donari potest. Verum de his satis à nobis actum est in aliis locis, quæ notabo cum de Donatione capite ultimo.

2. Difficultas autem illa, quam nonnulli hic tangunt, An quid promitti possit Hæreticis, Excommunicatis, Infidelibus non baptizatis, videatur apud Turman. d. & Delugo. e

3. Rursus: an Promissio facta Hæreticis: ut profitens suam sectam habiter inter Fideles, valida sit, & an licita videatur apud eundem Delugo; id, quod universalius agitatur Verricelli sub ea quæstione, an possit promitti Religiosis libertas?

d Turrian. d. 47. sub. 2.

c Delugo d. 23. de

Iust. n. 127

f Verric. de Mission.

Tit. 14. Miscell. 194.

CAPUT VII.

De illis verbis.

1. Promissionem liberalem esse datam alteri, significat, ut in initio innui, promittentem, fidem dare Promissario, ut ipse Promissarius

O o o o 3 missa-

missarius rem ab ipso Promittente expectet. Quare, qui sic promittit, profitetur se suscepisse aliquam tandem obligationem rem promissam exequendi. De hac ergo obligatione, ecquanta nam sit in presentia discurrendum erit. Et quidem agamus prius, quando fides data est, sed nondum acceptata; postea verò, quando, & data fuit, & acceptata.

§. I.

Promissio data, sed non acceptata, quam obligationem pariat quoad obligationem ex iustitia.

1. Quamvis Promittens det fidem alteri aliquid præstandi, idque illi per signa externa manifestet, modò superius explicato, unde ex parte sua Promittens ponat totum illud, quod requiritur ad veram promissionem, seu fidei dationem; tamen, nullus sit, qui eam legitimè acceptet, multò magis, si sit aliquis, qui legitimè respuat (qui sunt hi mox §. 3. applicabimus) nullam contrahit obligationem ex iustitia, exequendi, quod promissit.

2. Siste hic tantisper; Ne enim confundas promissionem factam homini, de qua loquimur, cum promissione facta Deo; Nam hæc semper valet, & quidem coincidit cum Voto, quia Deus semper est præsens, & supponitur acceptate. Verum, an omnis promissio facta in causam piam v. gr. promissio aliquid donandi tali Ecclesie, tali Hospitali, pauperi tali, &c. ante acceptationem horum, valeat, quasi semper acceptetur à Deo variæ sunt sententiar. Molina, & Layman, quos sequitur, citatque Diana affirmant, opus enim bonum semper à Deo acceptari, credendum est. Negant Baunius, Leslius, & Sanchez apud eundem Dianam, quia ex una parte ejusmodi promissio non semper est Votum, ut certum est; Si enim promitto, dare pauperi elemosynam, non statim voveo illam dare, quia non dirigo promissionem ad Deum, & ex altera parte natura promissionis est respectiva ad alium, quare ex consensu etiam alterius debet suam vim accipere. Certè utraque sententia probabilis est.

3. Jam verò, ut redeamus ad nostra, Hæc doctrina, quod semper sit necessaria acceptatio ad pariendam obligationem ex iustitia, adèd certa est, ut Doctores illam supponen-

tes solùm quærant, an de jure positivo tantum, an etiam de jure natura requiratur hæc acceptatio ad hanc obligationem inducendam. In qua quæstione illud prius tenet Molina, b & Covarruv. c hoc posteriùs tenet merito communis opinio, quam sequitur Sanchez, d aliique. Et ratio melior esse debet, quia, ad inducendam obligationem iustitiæ, debet Promittens transferre Jus iustitiæ in Promissarium, per quod is habeat potestatem exigendi promissum: at hoc Jus transferri in alterum, non potest, nisi hic alter illud velit recipere, atque adèd, nisi acceptet. Ni ita diceremus, sequeretur, quod si Rex mihi donaret Regnum, & ego illud acceptare nollem, in virum essem Regni Dominus.

4. Confirmatur item à posteriori, quia si Promissarius, vel Donatarius acquireret rem ante suam acceptationem v. gr. servum, sequeretur, eum sine sua voluntate, & omninò coactum debere habere curam dicti servi v. gr. si ægrotaret, vel ne delinquat, utpotè jam in ipsius dominio constituti. Et rursus sequeretur Promittentem, donantem vè, posse exercere superioritatem in Promissarium, & Donatarium, dum illum posset cogere ad habendum, quod ipsi nolint, ut ad curam prædicti servi ægrotantis suscipiendam, &c.

5. Neque dicas, ut acquiratur Jus ad legatum, non requiritur acceptatio, immò, neque notitia legatarii de eo, sed statim, secuta morte Testatoris, res legata ad legatarium pertinet, ergo eodem modo, ut acquiratur Jus ad rem promissam. Ne id dicas, inquam, nam etiam in Legatario, vel ejus, Successore requiritur acceptatio, sed Lex propter bonum publicum disposuit, hac acceptatione posita, acquisitionem legati retrahit ad tempus mortis Testatoris, hoc est, res legata censetur acceptata, & acquisita usque à tempore dictæ mortis, ut dicitur in Tr. de Testamentis.

6. Ex dictis fit, ut Promittens possit sine iniustitia promissionem, immò, & Donationem revocare, si nondum Promissarius, seu Donatarius, sive per se, sive per alium legitimè acceptaverit: nam donec ii acceptent, non acquirunt Jus in rem, sive promissam, sive donatam. Ergo ille promittens, revocando, alterius Jus non lædit.

2 Diana p.
2. tract. 6.
nes. 106.

§. II.

An eadem promissio nondum acceptata obliget ex Fidelitate.

1. **D**ictum est autem (nullam obligationem contrahit ex Justitia) nam, an contrahat aliquam ex virtute Fidelitatis controversia est apud Doctores. Vasqu. *a* & Turrian. *b* nullam contrahere putant, contrahere aliquam, putat Delugo. *c* Huic assentior cum distinctione tamen; nam, si Promissarius nihil profus audit de tua liberali promissione ipsi facta, nullam contrahes obligationem, & in hac parte convenio cum Vasqu. & Turriano; ac si Promissarius scivit tuam promissionem, licet adhuc non acceptaverit, tu contrahes obligationem (quam tamen fateor esse levem ex se, ut fateor idem ibidem Delugo.) Ratio est, quia, ut supra vidimus, Promittens tenetur ex virtute Fidelitatis conformare suum dictum factis.

Quoniam ergo, quando nondum Promissarius tuam promissionem scivit, tu nihil ipsi dixisse adhuc censeris; ideo tunc, ne hanc quidem levem obligationem conformandi dictum factis, in favorem ipsius, seu ratione ipsius, susceperis. At quando is scivit, licet nondum acceptaverit, jam illi promissionem enunciaisti, quare, & obligationem conformandi tuum dictum factis contraxisti. Quod si Promissarius deinde nolit acceptare, ex alio capite ab omni obligatione libereris, nempe, quia obligationem omnem tibi sic ipse remittit.

2. Nota autem, hanc obligationem, quia illa satis est levis, ut dixi, & non ab omnibus admittitur, vix in hoc Tractatu considerari solere; supponere enim semper solemus, nullam obligationem, neque ex Justitia, ut omnes fateamur, neque ex Fidelitate, utpotè satis levem, oriri ex promissione non acceptata.!

3. Quid si promissionem prædictam ante acceptationem juraveris?

Respondeo, post notitiam, licet ante acceptationem Promissarii, multò magis post acceptationem, obligaberis ex vi juramenti, atque adeò ex virtute Religionis, seu ex virtute Fidelitatis, ut conjuncta cum virtute Religionis, obligaberis enim juratam rem alteri

intimatam exequi, quia obligaberis dicta cum juramento comprobare factis; nisi fortè Promissarius nolit acceptare; tunc enim satis abundè remittit, vel, nisi promissio sit de re mala, de qua infra.

4. At ante omnem notitiam Promissarii ad nihil obligaris, quamvis juraveris. Hoc enim juramentum non est factum Deo, quasi aliquid ipsi promiseris: ergo nihil illi debes, nec est factum homini, neque enim juramentum fit homini, nisi ipsi fides detur, seu, nisi ipsi dicatur id, circa, quod datur fides. Cum ergo ante notitiam Promissarii nihil illi dictum sit, nihil illi juratum fuit, atque adeò nihil illi debitum.

5. Confirmatur, quia Promissio, & Donatio, nondum tradita re, facta homini, sive absenti, sive presenti, semper imbit conditionem, si alter acceptet. Si ergo quis nec scivit, nec acceptavit promissionem, clarè consequitur, illam non posse ullam habere vim, & consequenter nec juramentum illi adhærens, quia etiam juramentum intelligitur, si ponatur illa conditio.

6. Dixi (facta homini) si enim Deo fieret promissio ob pietatem operis, quæ promittitur, sanè erit Votum juratum, & observandum, quia Deus hujusmodi promissiones pias ipsi directas semper supponitur acceptare, ut d. Delugo d. 23. de Inst. n. 86.

§. III.

An sint casus, in quibus Promissio liberalis obliget sine acceptatione?

1. **P**lures docent, esse aliquos casus, in quibus promissio nondum acceptata obliget. Unde revocari nullo modo possit. Sed revera in his casibus, ideo revocatio locum habere non potest, quia licet primo aspectu non appareat, adest tamen dicta acceptatio. Discutramus per quatuor casus, qui hic agitari solent.

2. Primus casus est, quando promissio ita est facta ad causas pias, ut ea fuerit directa non ad ipsum locum, personamve piam, sed ad Deum, sic verbi gratia: *Promitto Deo dare pauperi aureos decem*: Hanc enim promissionem revocari non posse, etiam si ille pauper non acceptaverit, fateamur omnes. Verù id merito fateamur, nã asserimus, hic adest acceptatio.

tionem] ; hæc enim est promissio directè facta Deo, atque adeò est ipsissimum Verum, quod Deus acceptat, unde & inducens Voti obligationem, quæ revocari non possit. Ita Sanchez,

a Sanchez. l. 1. matrim. d. 6. à nu. 16.

3. Secundus casus, quando promissio facta est Civitati, & quidem ex quinque causis. Primò, quando facta est ad reparandam ruinam dictæ Civitatis, ortam v. gr. ex incendio. Secundò, quando facta est ob gratitudinem, quia scilicet aliquid illi promissisti ob honorem ab illa tibi collatum. Tertiò, quando facta est ob aliquod opus v. gr. ob ædificium, quod jam cœptum sit fieri. Quartò, quando facta est promissio de aliqua re Civitati & illam dedisti Municipibus. In his casibus leges allatæ à Molina b jubent, non posse revocari, quod promissum, vel, quod datum est, quamvis præcindatur ab acceptatione. Verum legatur Delugo, c qui respondet, vel in his omnibus supponi positivam acceptationem factam à præsentibus, qui promissionem audierunt, quique per has leges, quasi Procuratores facti sunt Reipublicæ, vel eas leges non jubere promissionem obligare ante acceptationem, sed postea.

b Molin. d. 263.

c Delugo d. 23. de Inst. à nu. 45.

4. Tertius casus est, quando aliquid promittitur, vel datur Infanti: nam tunc Promissio, vel Donatio est irrevocabilis ex Jure. d Sed certè Lex solum loquitur de emancipatione, non verò de aliis rebus. Quod autem emancipatio data, vel promissa Infanti (quamvis eo non acceptante) sit valida, non officit datæ doctrinæ, ut mox videbis clarius paragr. seq. num. 5.

d L. Inbe-
mus C. de
emancipa-
tione.

5. Quartus casus est, quando promissio facta eidem Infanti absenti, directæ est alicui præsentis; qui loco absentis acceptet, ut, si sic quis promittat. Promitto tibi præsentis dare centum Francisco Infanti. In hoc enim casu revocari non posse promissionem, docetur communiter, etiamsi, non Franciscus Infans, sed tu solus acceptaveris. Verum hic adesse acceptationem factam à tertio, id est, à te, jam supponimus, à te, inquam, quasi constituto legitimo Procuratore in re utili Infantis. Quid autem requiratur universaliter ad legitime constituendum aliquem, ut is possit pro alio acceptare, dicetur

mox §. 4.

§. IV.

An ad remissionem debiti, & ad cessionem Juris necessaria sit acceptatio?

1. Per hanc occasionem. Inquires, An ad remissionem debiti requiratur etiam acceptatio eius, cui debitum remittitur? v. gr. Si ego tibi meo debitori in aureis centum, eos remittam, sive animo dumtaxat, sive verbis, sed te nondum acceptante, possum ne revocare dictam remissionem, & exigere à te debitum?

2. Respondeo, requiri acceptationem, unde in exemplo allato, te posse revocare, & cõsequenter exigere debitum. Ratio est, quia remissio debiti Donatio est, nam propterea vocari solet Condonatio, & per illam transferri debet Jus, quod habet Creditor in ipsum debitorem, id, quod sine acceptatione non fit, ut ex dictis patet.

3. Illud tamen diligenter animè est advertendum, non idem esse in cessione, seu renunciatione juris, quæ fit, quando quis habens Jus contra rem, quam alius justè possidet, illi juri cedit. Exemplo res evader manifesta. Sim ego v. gr. ex Testamento Titii substitutus à hæreditate, quam Cajo reliquit dictus Titius, Cajo autem nolit adire dictam hæreditatem, sed velit cedere suo juri, dico, etiamsi ego nihil sciverim de hac Cessione, illamque non acceptaverim, me Dominum fieri hæreditatis, modo explicato in Tract. de Testamentis, nec illam cessionem amplius revocari posse à Cajo. Ratio est, quia ego substitutus jam fui à Titio Testatore ad habendam hæreditatem, solum intercedebat impedimentum ex eo, quod prius fuit ad hæreditatem vocatus Cajo. Remoto igitur impedimento, jam ego ex vi substitutionis hæreditatem legitime acquiram. Subsumo: sed, ut amoveatur impedimentum, neque notitia mea, nec acceptatio requiritur, sed solum voluntas illius, apud quem potestas erat tollendi, vel ponendi impedimentum; ergo, &c.

4. Atque ex hac doctrina, si rectè memineris, colligere solum potui, conjugem remittentem alteri conjugi culpam adulterii, Decal. 1. non posse eam remissionem amplius revocare, quamvis alter eam nesciverit, & non acceptaverit, quia illa est mera cessione, seu

cessio.

renunciatio Juris, non vero Remissio debiti. Locum recole.

§. Ex eadem doctrina colligo in presenti, cur emancipationem Infantis fieri sine ipsius Infantis consensu, seu acceptatione, disponitur à Jure? a Ratio est, quia, ut notat Turrianus, b in emancipatione pater nihil dat de suo, sed solum cedit Patriæ potestati, quam de Jure solo positivo Pater habebat. Ea ergo potestate de licentia ejusdem Juris legitime dimissa, filius statim revertitur ad suam naturalem libertatem.

§. V.

Promisso acceptata quam obligationem in conscientia pariat.

1. Quid requiratur ad legitimam acceptationem, mox, ut dixi, diligenter explicabimus; nunc enim, ea supposita, quaerimus, an promissiones liberales (& idem est de Donatione gratuita in futurum ante traditionem; tunc enim ea Donatio non est, nisi promissio tradendi) an, inquam, ea obligationem pariant in promittente, ita, ut resilire à Promisso non possit Promittens. Liberalis, & gratuita (dixi) nam in contractibus, & quibuscumque pactis operosis acceptationem parere obligationem Justitiæ, certum est, nec quaestione dignum. Abstrahimus autem à damno, quod ex promissione non servata fortè consequeretur, quale esset, quando tu v. grat. ex eo, quod ego tibi promisi mutare frumentum, & deinde non mutavi, debuisti carius emere, quam valebar tempore promissionis; tunc enim quantitatem damni refarcire debebis; damni, inquam, intrinseci ipsi promissioni, id est, quod tu passus es, præter id, quod ipsam rem promissam non habuisti.

2. Jam veto tametsi Plures negent, c Plures d autem affirmant, liberalem promissionem parere obligationem gravem in re notabiliter gravi; assero tamen, id dependere ab intentione promittentis, quæ, hac in re, quadruplex esse potest.

3. Si enim Primo, is, qui promisit, voluit se obligare ex virtute Justitiæ, obligabitur graviter in re gravi, & consequenter promissionem revocare non potest. Velle enim se obligare ex virtute Justitiæ, est, velle transfere in Promissarium Jus aliquod, (quod tunc

Tamburinus de Sacramentis.

non esset quidem in re, sed ad rem promissam) & velle se constituere illi debitorem illius rei, perinde, ac si ab illo aliquid ad conferendum ipsi hoc Jus accepisset; quod enim quis pretio facere potest, potest ex mera liberalitate facere, cum quilibet de sua re disponere liberè possit.

4. Si Secundo, is, qui promisit, se voluit obligare ex virtute Fidelitatis dumtaxat, obligabitur dumtaxat venialiter. Velle enim te obligari ex Fidelitate, est velle te solum dare Promissario rationabilem spem (quod leve quoddam Jus vocari potest) per quam is à te expectet prudenter rem promissam, quæ spes fundatur, non solum in ea obligatione, quam habet quilibet conformandi sua dicta cum factis, sed etiam cum fide data, ut in superioribus explicatum est.

5. Si Tertio, is, qui rem gravem promisit, voluit se obligare graviter, licet non explicet, seu non cogitet ex qua virtute; tunc obligabitur sanè graviter; idque ex virtute Justitiæ. Ratio est, quia obligatio gravis in hac re oriri non potest, nisi ex eo, quod Promittens voluit transfere Jus ad rem in Promissarium, sicuti in casu numeri tertii. Ita Delugo mox citandus.

6. Si denique Quarto, is, qui liberaliter, etiam rem gravem, promisit, non decrevit ex qua virtute, nec cogitavit, & aliquando, nec scivit, gravem, vel levem obligationem, obligabitur solum venialiter e ex virtute Fidelitatis. Ratio est, quam mox à n. 10. afferam.

7. Primum, ex his quatuor dictis patet, quia, posita illa translatione Juris, graviter læderetur in suo jure Promissarius, si promissum non servaretur.

8. Secundum item patet, quia deludere spem illam, non nisi leve est.

9. Tertium patet etiam, quia tunc jam res reducitur ad primum actum, in quo violari diximus justitiam.

10. Quartum denique, quod valdè frequens, & quotidianum esse solet, indè probatur, quia, quando homines quid promittunt liberaliter, abstrahendo, vel non advertendo ad mensuram obligationis, non solent, nec censentur (quando aliud non addunt) se obligare, nisi ad id, quod requirit natura liberalis promissionis: at hæc non requirit, nisi obligationem levem.

11. Confirmatur, quia, nec ipse Promissarius

PPP

rius

rius in hoc quarto modo Promissionis aliquid amplius expectat, & imprudens ipse in convictu humano iudicatur, si cum eodem rigore expectaret id, quod ipsi modo dicto promittitur, cum quo solet expectari id, quod debetur ex iustitia.

12. Confirmatur iterum, quia promittens hoc quarto modo, omnibus expensis, est dubius, an graviter obligetur, an leviter, ergo sicuti in lege, quando dubium est, an illa obliget graviter, an leviter, possum ex Castropalao eligere, quod minus est, puta obligationem levem, ita hic, ubi adest quasi Lex privata, quam sibi indicit Promissor.

13. Dicitur autem est in hoc quarto dicto (quando aliud non addunt.) Nam si quis addat v. g. Juramentum, vel Scripturam publicam, vel aliquod verbum significans rigorosam obligationem, ut si dicas: obligo me quantum possum, ad hoc vel illud faciendum, seu donandum, seu vendendum, &c. quæ verba non sint dicta urbanitatis gratia, si inquam, aliquod ex his addas, signum est, te voluisse ex Iustitia obligare, juxta dicta in primo, vel tertio modo.

14. Hinc ergo rectè Sà b Vix ait, quis promittentium obligari intendit, nisi juret, aut faciat Instrumentum.

15. Hinc Molina e ait, in ejusmodi gratuitis promissionibus homines, ut plurimum, nisi aliud exprimant, velle solum ex Fidelitate se obligare.

16. Hinc Lessins, d quamvis nobis aliàs contrarius, faterur multorum promissiones, qui leviter solent multa promittere, hoc modo esse intelligendas.

17. Hinc Sanchez e alias nobis etiam contrarius, admonet plurimas promissiones excusari à mortali, quia non intendunt homines se obligare præcisè, sed ex quadam benevola honestate.

18. Porro indicia, quibus discerni potest, non affuisse animum se obligandi primo, vel tertio modo ex dictis, id est sub mortali, sunt duo. Primum, si requisitus, ut promissionem juramento firmet, id recuset, non ob juramenti solam reverentiam, (quod certè non est passim etiam cum veritate adhibendū) sed ne astringatur ad promissum servandum. Secundo, si, quando promissisti, rogatus fuisses, an velles te obligare ad mortale, respondisses, te nolle. Lege Oñate, f qui latius hæc sig-

a Cast. T. 1
tr. 3. Del.
d. 1. p. 9.
n. 1.

b Sà V.
Promissio
nu. 1.

c Molin. d.
261. n. 8.

d Less. l. c.
c. 18. dub.
n. 58.

e Sanc. l. 1.
mat. d. 5.
n. 21.

f Onnate
l. c. sec. 8.

na, unde dignoscatur ejusmodi intentio percurrit.

Promissio dubia.

19. Quid si omnibus expensis sit dubium, an verba indifferentia ad significandam obligationem, vel solam urbanitatem, fuerint à te in promittendo dicta cum animo te obligandi, judicandum ne erit, adesse obligationem?

Respondeo, non esse judicandum. Ratio est, quia in liberalibus Donationibus non censetur quis, se obligare per verba, quæ in alterutram partem sumi possunt, suntque indifferentia ad significandam, vel obligationem, vel urbanitatem; tunc enim ea verba non arguunt animum se obligandi. Ita Delugo, g & Oñate. h

20. Quod si, hac occasione quæras, Quid, si verba non sint indifferentia, sed explicent obligationem rigorosam, ut, si dicam Promitto tibi hanc rem, ego me ex nunc obligo, quantum possum, ad hoc tibi donandum, sed vere tum negativè dubius, an id ex animo me obligandi, an solum ex urbanitate sic promiserim?

21. Respondeo. Communis opinio, quam idem Delugo i sequitur cum Sanchez, k & Castropal. l docet in utroque foro esse obligationem rigorosam. Hos autem idem docuimus l. i. in Decal. m seu addidimus, quoad forum conscientia, aliquid benignius dici posse, idque non esse improbable. Locum relege. Quæ tamen benignitas, an excipi possit in promissione, quæ imbitur in solam professione, & consequenter in matrimonio aliis expendendum, ibidem n dedimus.

Notabilis quantitas in promissione liberali quomodo mensuranda?

22. Duo supersunt explicanda: Alterum: Diximus num. 8. & 9. Promittentem, si se velit obligare graviter, peccare mortaliter, quando res promissa est gravis & ipse non observat. Jam scire quis cupiet, equæ nam sit gravis ejusmodi res? In promissione prædicta liberali v. g. pecuniæ peccabo ne mortaliter eam promissionem in illa quantitate non servando, in qua peccarem, si illam furarer?

23. Respondeo, cum Sanc. o & Delugo p requiri quantitatem quadruplo majorem, quam requiratur in furto. Si v. g. teneas fur-

g Delugo
22 de iur.
n. 61
h Onnate
l. i.
i
k Sanchez
l. i.
m
n
o Sanchez
p Delugo
q
r
s
t
u
v
w
x
y
z

quod quatuor Juliorum esse mortale, sanè, ut sit peccatum mortale, non servare promissionem, qua te graviter voluisti obligare, requiritur, ut non servas promissionem donandi sexdecim Julios. Ratio potissima est quia minus offendit, qui rem suam non dat, licet promissam, quam, qui alienam furto rapit, & certè, qui liberaliter promittit, non debet tam rigorosè urgeri, ut à sua munificentia nequè urgeatur, ac à delicto furti.

Lege nostrum opusculum de Sacrificio Missæ, ubi resolvo, an non servans promissum de celebranda una, vel altera Missa, graviter peccet.

Quid addat Juramentum supra promissionem acceptam?

1. Alterum: Diximus n. 13. Juramentum esse signum, quod quis se ex Justitia, atque adeo graviter obligaverit, si illud apposuit liberali promissioni: nunc quaerimus, an præscindendo à ratione signi talis animi se obligare volentis, juramentum ipsam se obligat: id est, an Juramentum additum promissioni liberali, & non obligatorie graviter, eo ipso obligationem inducat sub mortali, & vinculum Justitiæ superaddat. Vinculum Justitiæ dico, nam, quod inducat obligationem sub mortali, propter vinculum Religionis, quod à Juramento superadditur, certum est ex alibi doctis, & quia Juramentum semper est in honorem Dei servandum. Solum ergo hic quaerimus, an superaddat vinculum Justitiæ?

Respondeo, id etiam ex ibidem dictis decisum manet. Probabile enim ibi reputavimus, nullum Justitiæ vinculum addi per Juramentum, sed solum vinculum Religionis. Quare vera esse existimamus, quæ Caramuel sic breviter complectitur. Promissio acceptata (inquit) in re gravi, quæ aliter non obligaret, si roboretur Juramento, obligat sub mortali, sed solum ex vi Juramenti (hoc est ex virtute Religionis) undè Primo, poterit remitti à Promissario. Secundo, si is, qui juravit, obtineat legitimam Juramenti dispensationem, etiam si eam obtineat inconsulto, aut contradicente illo, cui promissio facta fuit, ad nihil obligabitur, & nec peccabit, quia tota obligatio nascebatur ex Juramento (hoc est ex Religione) quod jam tollitur à

Vicario Christi, id est ab habente potestatem dispensandi. Hæc ille.

25. Rectè autem dixit (legitimam Juramenti dispensationem) ut innueret, debere intervenire causam dispensandi, nam ad legitimam quamecunquè dispensationem obtinendam, debere adesse causam proportionatam, est communis doctrina: quæ autem, & qualis sufficiat, nos expluimus cum de Juramenti relaxatione tractavimus. d

d L. 3. 70
Dec. §. 3.
n. 14.

§. VI.

Quid nam requiratur ad legitimam acceptationem.

PERSONA LEGITIMA.

1. Requiritur Primò, ut Persona, quæ Promissionem (immò, & quamecunquè Donationem) acceptat, sit legitima, id est, vel ipse Promissarius, vel alius ejus vices legitime gerens: quis autem hic sit, dicam mox separatim.

Acceptatio sive externa, sive solum interna.

2. Requiritur Secundo, ut ipsa acceptatio sit quidem, sed non necessariò sensibilis, & externa; ad formandam enim promissionem sufficit, quod sit interna dumtaxat. Si enim mihi absenti scribas, equum mihi commodatum à te, mihi eidem te donare: & ego sine ullo actu externo, animo interno illum acceptem, acceptabo sufficienter. Idem ergo erit, si scribas mihi, aliquid te mihi promittere, & ego illud internè acceptem. Dixi (ad firmandam promissionem) nam ad hoc, ut promittens, vel Donans cognoscat promissionem suam jam esse firmam, noscere sanè debet acceptationem Promissarii, vel Donatarii, quod absque acceptatione externa esse, sine Dei revelatione, non potest. }

3. Dices, Cur ipsa Promissio, vel Donatio debet esse sensibilis, immo ipsi Promissario intimata, & cognita, ut supra vidimus, acceptatio autem Promissarii nequaquam?

Respondeo. Quia per Promissionem, vel Donationem debet Dominus transfere Jus rei in Promissarium, vel Donatarium, quod

Pppp 2 sine

sine ejusdem Domini expressione fieri nequit; nequit enim alter, nisi cognoscat hanc voluntatem Domini, consentire ad acquirendum ejusmodi Jus. At Promittens, vel Donans nullum Jus acquirere debet, quare non est necesse, ut alterius acceptationem sciat.

4. Dices Secundo. Cur in aliis contractibus, vel Donationibus onerosis ad eorum irrevocabilitatem, & validitatem regulariter requiritur, ut acceptatio sciatur à Donatore, vel ab alio contrahente, non autem in casu nostro?

Respondeo, quia in aliis debet oriri obligatio in utroque contrahentium, & uterque debet acquirere Jus alterius, & transferre Jus suum alteri, si enim ego vendo tibi equum, non solum debeo transferre Jus equi in te, sed etiam debeo acquirere Jus ad pretium, quod mihi tradis, vel promittis, quæ absque eo, quod cognoscam tuum assensum, acquirere non possum: at in casu nostro promittens nihil acquirere debet, ut dictum est. Dixi (*regulariter in aliis contractibus onerosis*) nam esse aliquos casus, in quibus, neque in his, talis cognitio sit necessaria, indicat Delugo. *a*

*a Delu. dij.
22. delust.
n. 33.*

Acceptatio absoluta.

5. Requiritur Tertio, ut Promissarius acceptet absolute, non conditionate; si enim conditionata esset acceptatio, deberet omnino expectari positio conditionis, ut ex se patet.

6. Hinc incidit ea quaestio, quæ à Molina nimis indistinctè proponitur, undè nec distinctè solvitur, An scilicet sufficiat ad legitimam acceptationem, si promissarius hoc modo acceptet promissionem, quam illi præsentis facis hujus libri v. g. *Accepto, si tu vis, vel si tibi placet.*

*Molin. d.
264. n. 5.*

7. Respondeo, sufficere, quia, si ego promitto, vel dono aliquid tibi præsentis, jam volo, & mihi placet, ut acceptes, ergo jam purificata est ejusmodi conditio. Dixi (tibi præsentis) nam, si tu esses absens, & per Epistolam v. g. aliquid tibi ego promitterem, non sufficeret acceptatio hoc modo facta, quia potuit occurrere, ut ego promittens animum mutaverim, & jam non amplius valeat tua acceptatio, quia jam nolo amplius tibi do-

nare, atque adco, nec tu valide possis acceptare.

8. Quid, si quis ita acceptet? *Accepto tuam promissionem, si tu illam servare velis, seu remitto me tua voluntati, si visis promissis stare?*

Respondeo, non sufficere, seu (melius) dico, te sic nihil agere, sic enim acceptando, relinquis promittentem sine ulla obligatione servandi promissum, ergo promissionem nullam acquisis.

Auditio Promissionis.

9. Requiritur Quarto, ut, qui acceptat, audierit promissionem, vel Donationem sibi fuisse factam, audierit, inquam, vel ab ipso Domino sive coram, sive per Epistolam legitime subscriptam, vel ab internuncio item legitimo, id est per ipsum Dominum designato; non ergo sufficit, si audierit à quocunque alio Tertio, qui fortè promissionis factæ conscius fuit, & Promissario ex se renuncia vit. Ita Sade. e aliique. Ratio est, quia solus Dominus, vel ejus legitime vicem gerens potest transferre in te Jus ad rem suam, quod requiritur in valida promissione, vel Donatione, non vero quilibet Tertius sine legitima commissione ipsi data. Ergo donec Dominus per se, vel per alium hanc translationem notam legitime faciat: animum verum transferendi non habuisse, judicabitur.

10. Delugo d. putat, sententiam contrariam (quam sequitur Gregorius Lopez affertens pro se Baldum) quod nimirum sufficiat illius Tertii non missi à Domino, esse aliquando veram, id est, quando promittens loqueretur coram multis eo animo, ut sic sua promissio perveniret ad promissarium, instar Testatoris, quando loquitur coram Notario, & Testibus, ut cognitio suæ ultimæ dispositionis perveniat ad heredem viventem, immo etiam ad Successores, qui nondum nati sunt: & instar Dei, qui Mysteria Fidei revelavit Prophetis, ut ad posteros eorum cognitio pariter perveniret.

11. Equidem approbo substantiam hujus doctrinæ, sed assentiri non possum, id esse ex contraria sententia. Manifeste enim est ipsissimum, quod nos docemus, nam illi multi præsentis, qui supponuntur cognoscere pro-

promittentem loqui cum animo, ut promissio ad Promissarium perveniat, quales etiam sunt Notarius, Testes, & Prophetæ, designantur, & destinantur ad ferendam illam notitiam, ergo non sunt Te tii non missi.

Acceptatio promissionis vera.

12. Requiritur Quintò, ut acceptatio sit circa veram promissionem, non autem fictam. Immo, si tu promissisti serio, id est vero animo promittendi, sed ego putante fingere, vel jocari, nihilominus acceptem, non erit a sufficiens acceptatio, quia non est acceptatio vera promissionis. Ratio est, quia ego acceptare non possum, nisi id, quod cognosco, cum ergo non cognoscam, nisi fictam promissionem, fictam solum accepto, hoc est accepto nihil.

Acceptatio post mortem promittentis?

13. Requiritur Sextò, à nonnullis, ut acceptatio promissionis, seu donationis fiat, antequam promittens, vel Donans moriatur. Verum id rejicit Lessius, & meritò, potest enim fieri acceptatio, etiam post ejus mortem, sive à Promissario, sive Donatario, sive ab eorum hæredibus. Ratio est, quia cum Promissio, & Donatio non revocantur, censentur etiam post mortem remanere; unde, & apta, ut acceptentur. Ita Less. b. aliique. c. 18. n. 45. 14. Idem Lessius, & Sanchez limitant hanc universalem doctrinam ad casum, quo supponitur Promissio, vel Donatio facta est ab ipso promittente, vel Donante, at verò quando a. 5. Me. commissa, seu mandata est, ut fieret ab aliquo alio. T. 1. nuncio, ajunt, non posse validè acceptari post mortem Promittentis, vel Donantis, quia mandatum datum nuntio statim spirat morte Mandantis, atque adeo cum nihil remaneat mandati, nihil post eorum mortem acceptari validè poterit à Promissario, vel Donatario.

15. Sublimitant tandem iidem, seu excipiunt à dicta limitatione, quando mandatum est ad pias causas. Primò, quia in favorem animæ judicatur mandans voluisse, ut suum mandatum datum Nuntio perseveraret. Secundò, quia cum Mandans in alia vita propensior sit ad opera pia, magis est judicandus approbare mandatum illud.

17. Ego, ut ab hac sublimitatione incipiam, illam profectò approbo propter primam rationem dictam, non verò propter secundam.

Secunda enim ratio hæc est, quia in alia vita defunctus propensior est ad opera pia. Hoc dictum absolute non placet, tum, quia fortè Defunctus est damnatus in gehenna, tum, quia, esto sit in gloria: tamen ejus approbatio nihil prodest ad rem nostram; Cum enim Defunctus amittat omne dominium rerum temporalium, ejus approbatio post mortem nihil Juris transferre poterit.

17. Limitatio autem illa, quam Lessius, aliique tradiderunt numero 14. puta, spirare mandatum datum Nuntio à Promittente, vel Donante, non utique quaque aridet; licet enim spirare probabile sit, unde in validè acceptari, tamen probabile etiam judico, non expirare in casu nostro promissionis, seu Donationis liberalis, quia mandatum favorabile cum sit gratia facta, non expirat morte mandantis. Ita sustinet Sà, e & in simili Diana, d & ego alibi e dixi. Stet igitur sive Donatio, n. 21. & V. Mandatò nu. 2. d. Vide etiã Dianam p. 3. tr. 6. ref. 95. c. L. 8. in tam; manifestè sequitur ex data doctrina, Dec. tr. 4. c. 1. §. 5. & sic docent apud Merollam f. Bartol. Clau. n. 11. f. Merolla T. 1. d. 2. c. 2. n. 89. Testam.

18. Denique non posse hæredes Promittentis, seu Donantis revocare promissionem, seu Donationem à Defuncto factam, & ab ipso ante acceptationem non revocari; cum Jus revocandi non transeat ad hæredes, & sic docent apud Merollam f. Bartol. Clau. n. 11. f. Merolla T. 1. d. 2. c. 2. n. 89. Testam.

Acceptatio Promissarii, seu Donatarii tacentis.

19. Requiritur Septimò, ab aliquibus, ut acceptatio fiat expressè. Sed certè etiam tacitè fieri validè per silentium potest; In contractibus enim lucrantis, ut est ille, de quo loquimur, silentium regulariter arguit acceptationem; Si enim ego tibi offeram centum v. g. atreos, & tu, id à me audiens, hæc Diana p. tacet, approbare, & acceptare convinceris. 8. tr. 6. ref. 106. sub finem. Ita g. Sanch. aliique, quibus adde multos citatos, & exceptos à Diana. h

Ratio est, quia in re sibi utili, & ex qua non nisi commodum sequitur, maximè valet ea Juris Regula: *Qui tacet, consentire videtur.*

20. Dixi (*regulariter*) fateor enim posse non raro silentium oriri ex verecundia, ne offendatur, qui offert, si non acceptem, immo, aliquando ex re ipsa oblata oriri potest, ut silentium potius ostendat rem despici, quàm acceptari, ut, quando tam est vilis, vel parva, vel me indigna res promissa, ut silentium illud sit, potius exprobatio, quàm approbatio: id, quod certè ex adjunctis erit à prudenti viro colligendum.

§. VII.

Quis nam possit pro alio absente legitime acceptare, seu (quod idem nunc est, quando loquimur in conscientia) stipulari?

1. **P**remittendum est Primò, te iterum, iterumque esse monendum de eo, quod nimis sæpè monuimus, nimirum nos loqui de contractibus lucrativis, id est de Promissione, vel Donatione liberalibus, nam in contractibus onerosis, cum ex utraque parte inducatur gravamen, certum est, semper adesse debere consensum utriusque, pura *Instit. de Inviol. stip. §. Si quis alteri.* per legitimum Procuratorem; tunc enim jam in Procuratore ipse Principalis consentit, ut *Mol. d. 264. §. Quinto, quando.* Merolla *T. d. 1. c. 2.* dirigatur absentem. Nam, si absente v. gr. Petro, sic dicam, *Promitto, vel dono equum Petro,* à n. 866. atque hanc promissionem, seu Donationem *Sanc. l. 1.* acceptet nomine Petri aliquis præsens, qui *matrim. p. cunqu* ille sit (etiam si sit Tutor, vel Curator absentis Petri, & etiam si sit Donatio in causam piam, ut contra aliquos docet *c. 8. r. 6. ref. Sanch.*) nihil operabitur ejusmodi acceptatio, estque perinde, ac si nulla prorsus fuisset, unde eam ego poterò revocare ante absentis *utans.* acceptationem. Ratio est; quia cum per *c. Sanc. l. c.* hunc modum nulla ratione contrahatur cum præsentem, sed solum cum absente, hujus consensus est expectandus. Excipe, nisi ille præsens fuisset à Petro ad hanc acceptationem faciendam expressè deputatus:

valeret enim tunc acceptatio, quia tunc Petrus dicitur præsens in alio, ut in simili dixi n. 1.

3. At verò, si sic dicas, *Promitto, vel dono tibi Antonio præsentem equum pro Petro absente,* & Antonius acceptet, tunc enim verò rationabilis quæstio esse potest, an valeat præsentis acceptatio. De priore igitur modo hic non est agendum, quia, ut dictum est, nihil ea operatur, ut cum multis notat Merolla: *d. d. Mol. agendum verò est de posteriore, ac decernendum, an illa acceptatio semper sit legitima, Bart. d. ut consequenter valida.*

4. Sed quæres antea, si verba, nec dicta cum, contingantur ad absentem, nec ad præsentem, ut, si præsentem Antonio acceptante, dicas: *Promitto, me daturum equum Petro,* sensus ne erit: *Promitto, me daturum ipsi Petro equum, an, Promitto Antonio præsentem, me daturum equum Petro absenti?*

Respondeo, Merolla e ait, sensum esse hoc secundo modo, atque adeo aliquid operari ejusmodi acceptationem posse, quia omnes leges clamant, in dubio cum sensum esse eligendum, qui favor actui, ut scilicet actus sit validus.

5. Verum Bartolus, aliique ab eodem Merolla citati, sed non recepti, censent, sensum esse primo modo, atque adeo, nec valere, nec aliquid operari, qui ea verba, dum nullo modo diriguntur ad præsentem, promissio convincitur facta solum absentem.

6. Ego Bartolum sequor, tum propter rationem jam dictam, tum quia, si omnibus expensis, res adhuc versatur in dubio, cum dubitetur, an adsit vera, & obligatoria promissio, melior est conditio Possidentis suam rem, suamque libertatem, à qua ipsum dimovere non potes, nisi certam probes affuisse acceptationem, quam certam adesse in casu dubio ostendere non vales, quia sic, casus dubius non esset.

7. Hac expedita quæstionculla, ut regrediamur ad promissionem directam præsentem, sed factam absentem, Dico, tunc solum valere præsentis acceptationem, quando præsens acceptare pro alio absente legitime potest. Ratio est manifesta, quia, si præsens non est legitimus Promissarii Procurator, nihil nomine Promissarii acquirere potest, ergo nihil operabitur, acceptando,

8. Sed ecce difficultas, Ecquando nam ita res se habebit, ut valeat acceptatio presentis pro absente? Profectò id cognoscemus, si hic afferamus Primò, eos, qui certo possunt pro absente acceptare. Secundò, eos, qui certo non possunt. Tertio, eos, qui sub controversia.

Quinam pro alio absente potest legitime acceptare promissionem?

9. Præter illum, quem modo diximus, cui ab absente expresse mandatum est, ut loco sui promissionem acceptet. Primò, potest quilibet pro alio absente legitime, ac propterea valide acceptare, seu stipulari, quando, & quatenus sua interest ejusmodi acceptatio. Sed profectò id non tam est acceptare pro alio, quam pro se.

10. Secundò, Pater pro Filio familias, hoc est pro Filio existente sub ejus potestate.

11. Tertio, Filius familias pro Patre.

12. Quarto, Monachus, pro Monasterio.

13. Quintò, Servus, hoc est Mancipium pro Domino. Mancipium (dixi) nam servus, qui est famulus, non ita, ut dicam mox nu. 20.

14. Sextò, Tutor, ut etiam ex probabilitate sententia Curator, quia succedunt loco Patris.

15. Septimò, Quilibet pro muliere ob favorem Dotis, immo ob Donationem propter Nuptias.

16. Octavò, quilibet pro causa pia; pia enim causa eundem favorem habent, quam habet Dos. Lege a Dianam.

17. Nondò, Personæ publicæ, hoc est Magistratus, seu Juxta pro subditis; Prælati item, & Rectores pro propriis Ecclesiis, Universitatibus pro singulis ex Universitate; hi enim omnes possunt promissionem, vel Donationem ipsis directam legitime acceptare pro suis, quamvis absentibus.

18. Ratio autem, quod prædicti acceptare pro aliis possunt, est, vel, quia propter bonum commune, ita statutum est à Legibus, vel, quia non raro dictæ acceptationes redundant in bonum presentis, atque adeo adest acceptatio presentis. Ejusmodi est, quando acceptat Pater pro Filio, Prælati pro Ecclesia, &c. Bonum enim filii, & Ecclesiæ est bonum Pa-

tris, & Prælati. Verùm hæc minutius tractata, atque probata lege apud Sanchez, b b Sanc. l. aliosque, & quoad pias causas Tiraquell. c 3. matrim. quo autem ad personas publicas, & Patrem, d. 7. Modicumque, lege Mantiam, d Molinam, rollam T. aliosque citatos.

Quinam legitime acceptare pro aliis certo non potest?

19. Si omnes extranei, qui nullum titulum habent acceptandi pro aliis, quod inde valide acceptent, jam patet ex dictis. Illis igitur hic numerabuntur, in quibus quamvis appareat aliquis titulus sufficiens, tamen re vera non est.

20. Primò igitur famulus conductus ad servendum (cum non ex toto, sed ex parte subdatur heredi) pro ipso stipulari legitime nequit.

21. Secundò, Discipulus nequit pro Magistro, idque propter eandem rationem. Unde sequitur, quod nec, contra, Magister pro Discipulo.

22. Tertio, nec filius emancipatus, id est existens sui Juris, pro Patre, quia, quando est emancipatus non est sub Patris potestate.

23. Quarto, nec idem filius, sive emancipatus, sive non, acceptare potest pro Matre, quia Filius non est sub potestate Matris, sed solum Patris.

24. Quintò, nec Frater pro Fratre.

25. Adverte, aliquando per accidens posses hos stipulari pro dictis, quando scilicet, ut supra dictum est, sua interest stipulatio. Nam propterea in materia Feudali, in Emphyteusi, in Usufructu, si quando prædicti sperant ad se aliquod utile proxime spectaturum, poterunt acceptare pro illis.

Pro quibusnam controversatur posse pro aliis stipulari?

26. Controversatur Primò. An Pater possit pro filio emancipato, id est pro filio sui juris, acceptare? Affirmat Sanchez. e cum e Sanc. d. Bartolo, & Baldo: Negat Merolla afferens d. 7. nu. 7. & ipse Baldum pro se aliosque. Utrumque f Merolla probabile. lo. cit. nu.

27. Controversatur Secundò, An Mater possit pro filio stipulari. Affirmat Sanchez. etiam si

1. d. 1. c. 2.
2. n. 571.
Tuscum T.
7. loc. 5
concl. 703.

Tiraqu.
de Priv.
caus. pia
Privil.
114.

d Mantica
T. 2. de ta-
cir. con-
subdatur heredi
vent. tit.
25. c. 27.

a Sanc. l. c. n. 5. etiam si filii sint emancipati. Negatur, tum pro emancipatis, tum pro non emancipatis
b Merol. l. c. n. 881. Merolla, *b* qui tamen monet id, quod modo ego universaliter dixi, posse scilicet Matrem pro filiis stipulari in materia Feudi, vel Emphyteusis, quia tunc stipulatio proximè futura est utilis Matti, ratione utilis domini. Utraque sententia probabilis pari modo est.

28. Controvertitur Tertio, An Notarius, qui videtur esse persona publica, possit stipulari, seu acceptare promissiones, & Donationes ad ipsum directas, sed absentis factas (ut semper hic loquimur.) Negat Sanchez. *c* cum multis, quos ipse citat, quibus adde Castropal. *d* Affirmat cum multis Merolla, *e* & Diana. *f* Utrumque simili modo probabile. Sequere id, quod tibi magis arriserit. Mihi arridet sententia Sanc. quia Notarius non est persona publica potestatem aliquam habens in Civis, sed solum est publica, quia fidem publicam facit de iis, quæ ipse, ut Notarius, scribit.

Illud fateor cum iisdem Sanchez. & Castropalao ibidem, Notarium stipulari posse pro absentibus, quoad ea, quæ ad Judicia pertinent, & à partibus afferuntur; id enim solum conceditur à Legibus propter bonum publicum, quod per Judicia dirigitur, non verò conceditur extra Judicium.

Hæc, quia pro foro conscientie sunt pro utraque parte probabilia, satis sit sic summam retulisse.

Ex data doctrina de Acceptatione quatuor casus deciduntur.

PRIMVS CASVS.

An semper duplici Promissioni correspondere debeat duplex acceptatio?

29. Titius promittit, vel donat, non sequuta traditione, Cajo Prædium, hac conditione, ut post ejusdem Caji mortem, prædium transeat ad Sejum. Acceptavit Cajus, sed postea Titius vult revocare illam conditionem in favorem Seji factam, idque antequam ipse Sejus acceptet, licitène potest, & validè?

g Sanc. l. 1. c. 6. d. 1.
h Delugo d. 23. de Inst. n. 85. go Respondent aliqui apud Sanchez & Delugo non posse, sed posse idem Sanchez, & Delugo h merito respondent. Ratio est, quia in hoc

casu duplex involvitur Donatio, altera facta Cajo, quæ jam est irrevocabilis, quia acceptata, Altera facta Sejo, quæ, quia nondum est acceptata, revocabilis est. Idem dicitur, quamvis ejusmodi Donatio jurata fuerit, quod constat ex dictis à nobis supra, & quodque etiam docet ibidem Delugo, licet neget ibidem Sanchez.

31. Quod dictum est de Promissione ante rei promissæ traditionem, potest etiam queri de Donatione, sequuta jam traditione, an scilicet, si donasti & tradidisti v. gr. equum Petro ea conditione, ut post annum tradat illum Paulo, an, inquam, antequam Paulus acceptet, possis eam Donationem Paulo factam revocare?

Et Respondeo, posse propter eandem rationem. Lege Dianam. *k*

SECUNDVS CASVS.

An acceptatio unius profit alteri, ratione connexionis rei promissæ?

32. Promitto Petro absentis centum aureos, in quibus decem promitto tibi presentis, inquiri, si tu, qui nullum mandatum habes à Petro, ut pro illo acceptes, acceptes tuos decem, Inquiri, inquam, an possim revocare promissionem factam Petro, quod nonaginta, quos nondum ipse Petrus acceptavit?

33. Respondeo, esse propter eandem rationem in primo casu dictam. Excipe, nisi tua intersit, ut Petrus illa centum habeat, ut si v. g. eo mortuo, ad te, tuosque hæredes ea pertineant, vel, si tu ea decem habeas non possis, nisi habeat Petrus, sua nonaginta, quod certè evenire possit, si promitto esse v. gr. ut ex vase argenteo promisso, & vendito à Petro, tua decem deberet tibi Petrus numerare.

TERTIVS

TERTIVS CASVS.

Rei pluribus promissa, & ab ipsa acceptata cui attribuenda?

34. Si eandem rem promittas successive duobus, tribus, &c. iis legitime acceptantibus. Primo tradere eam debes, etiam si iuraveris tradere secundo, vel tertio. Ratio est, quia promissio facta secundo, vel tertio illicita est, posita promissione facta primo. Juramentum autem non est vinculum iniquitatis.

35. Non fiet cum promissis primo, rem, illamque ipsi non tradideris, promittas deinde secundo, & huic etiam tradideris, quamvis enim tu sic peccaveris? (ad quid obligeris, sicam inferius; a) tamen, quia per traditionem secundam rem facit tuam, ipsi erit, & hic inultum valet illud vulgatum Juris. Multa facta tenent, quamvis fieri prohibeantur. Ita Azor, b & ita nos alibi. c

QVARTVS CASVS.

Pereunte ro promissa, quid debeatur Promissario, qui iam acceptavit?

36. Id explicabitur planius, si sic figures hunc casum. Titius promissit Cajo unam ovem ex duabus, vel tribus, vel centum, quas habet, ad electionem ejusdem Caji. Ante electionem vero altera ex illis duabus, vel plures ex illis centum perire sine Titii culpa, Inquiro, an nihilominus Titius debeat dare ovem unam ex illis, quae superstites sunt?

37. Respondeo. Recte inquiris (ante electionem) nam post electionem a Cajo factam id certum est, te ad nihil obligari, quia tunc, sicuti post electionem illa electa Cajo debetur, ita ipsi pereat, congruum est. Recte item notasti (sine Titii culpa.) Si enim ejus culpa perit, seu perire, debet sane superstitem dare, vel omnibus pereuntibus, pretio compensare: id enim damnificatio ex culpa Titii facta, omnino exposcit. In casu ergo proposito distinguendum est: si enim una, vel aliquot perire sine culpa Titii, idque ante electionem Caji remanente altera, vel aliis obligatur Titius ex iis, quae superstites veniunt, tradere, etiam si illa, seu illae, quae perire, fuerint viliores. Ita Bonacina, d quia non Tamburinus de Sacramentis.

dum facta electione, illae oves Titio perire, & Cajo non est defraudandus de re ipsi promissa. Azor e tamen benignius loquitur, dicens, sufficere, si Titius donet valorem ejus, quae sine ipsius culpa perit, & pari modo Turrianus f dicens, sufficere, si donet aliam similem ei, quae perit. Si vero omnes perire, tunc ad nihil debet obligari Titius, nec mirum, quia sine sua culpa deficit materia tota promissionis.

38. Quando autem tum hic, tum alibi dicimus adesse obligationem, semper intellige de illa obligatione, quam ejusmodi promissio inducit, sive ex Infidelitate, sive ex Justitia, sive ex alio capite juxta superius explicata.

CAPUT VIII.

De illis ultimis verbis descriptionis, Promissionis (in cujus utilitatem res facienda est.)

Hec satis sunt explicata per occasionem in superioribus, & praesertim cap. 7. paragr. 4.

CAPUT IX.

Quando, & quatenus obligatio Promissionis, vel est nulla, vel cessat.

1. Absoluta tractatione de Natura, & Conditionibus promissionis, ea duo breviter sunt indicanda, quae in praesenti titulo proponuntur.

2. Quoad prius ergo. Regula generalis est Promissionem, & Donationem ante traditionem, esse invalidam, nullamque parere obligationem, quando, vel Primo est de re illicita, vel Secundo, quando ex ejus observatione daretur occasio peccandi, vel Tertio, quando est ex jure positivo, irritata, quae partim dicta sunt cum egimus de Juramento, g g Lib. 3. in & Voto h partim ex dictis, & dicendis facile Decal. c. 7. colligi possunt. §. 2.

3. Quoad posterius. Promissionis obligatio orta, sive ex Fidelitate, sive ex Justitia, modo superius explicato, cessat. Primo, ut ibidem dictum est, remissione Promissarii. Secundo, ut etiam dictum est ibidem, cessatione finis principalis promittendi. Tertio, (quod,

(quod, & ibidem explicui) quando res promissa mutata est sine promittentis culpa, in illicitam, in impossibilem, in inutilem. Quarto, quando circumstantiæ sunt notabiliter mutatae, quod & alibi a etiam explicuimus. Quinto, denique ex illis iisdem causis, ob quas revocari potest Donatio, de qua re dicam in Tract. de Donat. c. 6.

a Lib. 3. in Decal. c. 3. §. 4. n. 5.

4. Interdum autem obligationem solum suspendi, quia fortè solum ad tempus res à Promissario remissa sit, vel mutata, res est per se manifesta. Ut etiam manifestum est, solam partem esse tradendam, quando res promissa est dividua, cessare autem obligationem tradendi partem ineptam, ut etiam superius indicatum est, & dicemus iterum cum de Donatione.

b Onnate T. 2. tr. 9. d. 29. §. 7. d. 13. à num. 155. Mol. d. 272. n. 2. Less. l. 2. c. 18. d. sub. 10. Dia. nap. 8. tr. 6. resol. 105.

4. Ex dictis cum Onnate, b aliisque collige sequentia. Primum, si promissisti gladium ei, qui deinde in amentiam incidit, non obligaris, immo, nec debes promissum servare, quia illi gladius esset damni causa. Adverto, si tibi utui esse debet gladius, ejus pretium Domino deberi, & semper teneri te, vel servare illum ei in aliud tempus, vel tradere illum, vel ejus pretium Curatori: nam per amentiam is non amisit Jus ad rem sibi promissam.

5. Secundò, si duo sibi invicem aliquid promiserunt, sive colligatae fuissent promissiones in unum contractum, qui solet esse sic: Hoc tibi liberaliter promitto, & tu pari modo hoc mihi liberaliter promittis; sive non colligatae, sic: Ego promitto hoc tibi, sed tu sine memoria istius meae promissionis aliquid promittis, Si, inquam, sic mutuo sibi, duo promiserint, si alter

non impleat, nec teneatur alter; quia hæc justa causa censetur, ut, te revocante tuam promissionem, ego meam revocem: sic Molina, c. quicquid dicat Navarrus. d

c Mol. de cit. n. 11. d. X. r. c. 11. n. 1.

6. Tertiò, Is, qui tempore promissionis erat amicus, si ante traditionem superveniat inimicitia mortalis, non teneatur ad promissionem, quia in promissione semper imbitur, ex mente interpretativa Promittentis, carentia tantæ inimicitia, esto peccet aliquando peccato scandali, &c.

7. Quarto, Sponsi non tenentur ad servandam promissionem Sponsalium, si res notabiliter mutentur. Sed de hac re nos fusè in Tr. de Sponsal. diximus lib. 8. matr. tr. 3. c. 5. §. 8.

8. Quinto, Is, qui alteri promittit pecuniam, etiam in elemosynam, & deinde incidit in egestatem, non obligatur illam elargiri, &c.

9. Sexto, Si alicujus filius est in gravem infirmitatem lapsus, unde assistentis Patris indigeat, non teneatur Pater ad exequendas illas operas alteri fortè liberaliter promissas, quæ ejusmodi assistentiam impediunt; siquidem, intendere Filio, est præceptum, Promissio illa fuit voluntaria. Immo tanta posset esse ægrotantis necessitas, ut etiam alias obligationes ex præcepto superare posset, ut suo loco in Tract. de Legibus explicari solet.

FINIS TRACTATUS NONI.

TRACTATUS